

Jurij Souček: »SOVRAŽIM DILETANTE«

Dramski umetnik in režiser Jurij Souček v svoji dolgoletni igralski karieri ni dobival nagrad, temveč je dosegal izjemne uspehe pri občinstvu. Pred dvema letoma je ob svetovnem dnevu gledališča sicer prejel nagrado za življenjsko delo, lani pa je dobil še Zlato paličico na prvem festivalu otroških predstav slovenskih poklicnih gledališč v KD Španski borci.

Že dolga dolga leta, takorekoč od rojstva, ste Moščan. Kako se spominjate nekdanjih časov in kako bi jih primerjali s sedanjim?

»Tiste Moste, ki sem jih poznal, se niso kaj dosti spremenile. Rodil sem se Pod ježami, potem sem v Ciglerjevi ulici stanoval do desetega leta, nakar smo se preselili na Kodeljevo, ki je takrat veljalo za »nobl konc«. Moste so bile zmeraj proletarska četrt s tovarnami. Oče je bil v Pletenini, pri Hribarju, in nekako se spodobil, da sem tudi jaz tam.«

Kako pa bi lahko občino Moste-Polje ocenili s kulturnega stališča?

»Moste so bile pravzaprav bogate po svojem kulturnem življenju. Imeli smo kinodvorano, v njej pa tudi svojo dvorano. Tam sem začel kot amater in to je bila močna družina. Primerjali smo se lahko z Vičem, tekmovanja pa so potekala v Šentjakobskem gledališču, kjer sem se tudi odločil, da bom šel med profesionalce.«

In kakšno vlogo ima po vašem mnenju kulturni dom Španski borci za občino Moste-Polje?

»Mislim, da ima zelo zelo pozitivno vlogo, svoje čase sem ga hotel prevzeti, boril sem se za to, vendar so bile

neke drugačne strukture, če temu lahko tako rečem, in nisem nikoli uspel v tem, da bi ga vodil, moram pa povedati, da sem hotel narediti iz tega gledališča. Ob večerih, ko sem prihajal domov in se oziral iz avtobusa na razsvetljena okna okoliških blokov sem si mislil: ti ljudje bi morali biti vsi tukaj. Vendar pa ima ta teater neki čuden predznak in ljudi iz mesta nikakor ne moremo dobiti k nam v Moste.«

No, zdaj ga vodi vaš poklicni kolega, gledališki igralec Izток Valič.

»Valič dobro dela, če hočeš privabiti ljudi, je perspektiva igrati igre za otroke in komedije. Toda tudi s komedijami še ni prodril, treba bi bilo še več, tako da bi se vedelo, po kaj greš; sicer pa želim čim manj razočaranj.«

Kakšne so vaše izkušnje z Mojim gledališčem v Španskih borcih?

»Takole bom rekel – ta oder in dvorana nista gledališko posrečena. Parter je preširok, oder prevelik, saj poslopje ni bilo mišljeno kot gledališče, takrat ko so ga zidali. Poznal sem namreč arhitekta Jugorca in on je veliko več dal na to, da je vse oblekel z belim lesom, javorjem, ni pa mislil na to, da bi bilo tukaj gledališče, ker takrat gledališče ni bilo v modi, v modi so bili sestanki. Stavba je bila zasnovana kot Cankarjev dom, ima pa slabšo akustiko. No, zdaj v Španskih borcih gostuje Moje gledališče in zdi se mi, da vse skupaj pelje v dobro smer.«

Kako bi opisali sedanje delo? S kakšnimi projekti se ukvarjate?

»Zdaj delam več, kot sem prej. Bil sem član Drame in kot takega me niti niso vabili v druga gledališča, recimo v Mladinsko, kjer delam zdaj, ali v Moje gledališče. Pravzaprav sem moral toliko delati v službi, da niti nisem imel časa za kaj drugega. Zdaj, ko sem v pokoju, pa me vabijo v različna gledališča, mogoče tudi zato, ker sem kolegom manj nevaren. Moram reči, da se zelo dobro počutim v Mladinskem gledališču, kjer igram Psiho, zdaj sem končal projekt v Trstu, kjer sem v Agoniji igral Lem-baha, v Drami sem igral Shakespeara, tako da mi je prav žal, da ne morem več nastopati v tem otroškem gleda-

lišču, v komedijah za dva, tri... V komercialne komedije me ne vleče, to bi delal, če ne bi imel drugega dela, za zdaj imam možnost sooblikovati umetniške projekte in igrati za otroke.«

V čem je po vašem mnenju veličina igralca?

»Veličina igralca je v tem, da opravlja svoj poklic odgovorno in da ne presega svojega talenta, da igra do tiste meje, do koder zmore zares, da se ne sili v nekaj, kar mu lahko uide iz rok; tako je velik, četudi je majhen.«

Kaj bi dejali o priznanju »Zlata paličica«, ki ste ga prejeli pred kratkim?

»Že za časa pokojne Jugoslavije sem dobil nekaj srbskih in nekaj bosanskih nagrad, slovenske pa nobene. Pred dvema letoma sem dobil neko priznanje združenja dramskih umetnikov, sicer pa sem bil igralec, ki ga preprosto niso izvolili za to, da bi dobival nagrade. Za nagrade obstaja določena skupina ljudi, ki si jih deli med sabo. Zdaj mislim, da sem ji že bližje. Ha, ha...«

Vam priznanja veliko pomenijo?

»Pomenijo mi precej, pomenijo, da to, kar delaš, delaš smiselno, in seveda, da si opažen. To je del človeškega v tem poklicu, saj ne delaš kar tako, samo za denar, ker denarja v tem poklicu ni bilo in ga tudi zdaj ni.«

Kolikšno možnost vplivanja na spremembe v kulturni politiki imate, predvsem na spremembe kulturne politike v občini Moste-Polje?

»Morda bi upoštevali kakšen moj nasvet, ki ga tudi z veseljem dam, da pa bi močno posegal v kulturno politiko občine, pa me niti ne mika.«

Vas kaj moti, bi kaj spremenili?

»Mislim, da se zadeva v Španskih borcih dobro razvija, svoj čas sem bil v Franciji, kjer imajo podobne kulturne domove z razstavami, koncerti, gledališčem za otroke – ki je tudi naša publika in nam jih vendarle uspe odvléci v stran od televizije, ki je za mularijo največja smrt.«

In kakšen je vaš odnos do ljubiteljske kulture ter gledališč, sorodnih Mojemu gledališču?

»Pozitiven, jaz imam zelo rad amaterje, sovražim pa diletante.«

In teh je nekaj tudi med profesionalci?

»Žal je na vseh koncih kakšen, od politike do umetnosti.«

Najlepša hvala za pogovor!

MILAN SKLEDAR

Jurij Souček je na prvem festivalu otroških predstav slovenskih poklicnih gledališč prejel nagrado Zlata paličica za naslovno vlogo v predstavi Razbojnik Rogovilež (Fotografija Borut Krajnc)

V POZDRAV VSEM STARŠEM

Župnišče Sostro in Osnovna šola Sostro sta na materinski dan organizirala slovesnost v združenem domu v Zadvoru. Nastopajoči otroci so namenili program svojim staršem in jim tako izrazili spoštovanje in ljubezen. Celoten program, ki ga je povezoval učenec Anže, je izvenel v znamenju leta družine. Na to temo so otroci prebrali kratke spise. Marsikatera njihova domislica, pa tudi nerodnost in zadrege, je poskrbela za pristržno vzdusje v prepolni dvorani. Nastopila sta pevka zbor OŠ Sostro in Župnijski otroški zbor. Tudi na sodobno glasbo niso pozabili, ob kateri sta zaplesali dve spretni učenki. Bučen aplavz pa so navzoči namenili trojčkam Anji, Mirjam in Simoni Gašperšič, ki so zaigrale Variacije Dancla in Ave Maria Franca Schuberta, nasmejali pa so se tudi skeču na temo so-

sedse privoščljivosti in iskrenih otrok, ki so ga pripravili Frančiškovi otroci.

Pristrčna proslava je bila skupno delo Osnovne šole Sostro in Župnišča Sostro. S šolske strani je prireditev sooblikovala učiteljica Liliana Stepic, z župnijske pa bogoslovec Andrej Feguš. Ob zaključku je župnik p. Mirko Pihler poudaril, da je to prva takšna skupna prireditev in izrazil željo za nadaljnje sodelovanje. Kljub temu, da smo si različni, se je slikovito izrazil, dihanje isti zrak, živimo skupaj, zato ni razloga, da ne bi sodelovali na različnih področjih. Navzočim mamicam in babicam so otroci podarili poljsko cvetje, vsi skupaj pa so si ogledali še razstavo slik p. Mirka Pihlerja, ki je krasila dvorano.

MKB

Proslava ob materinskem dnevu v združenem domu Zadvor. (Foto: Julij Drakster)

PRAZNIK V KS HRUŠICA-FUŽINE

V petek, 22. aprila 1994 so krajanji krajevne skupnosti Hrušica-Fužine s prireditvijo v dvorani kulturnega doma, počastili svoj krajevni praznik. V kulturnem programu so nastopili otroci njihovega vrtca, učenci OŠ Hrušica in člani KUD Proga 13.

TA PAMETNA

Zgrabil sem priložnost, ki mi je bila leta 1990 dana prvič v življenju. Volil sem na prvih demokratičnih večstrankarskih volitvah.

A glej ga spaka. Volil sem, naša in mestna skupščina pa sta gluhi. Le kaj sem ga polomil, se sprašujem dan za dnem? S. G.

NAŠ OBČAN JURIJ VEGA (2)

Dobra prodaja prvega logaritmovnika iz leta 1783 je Vegi dala zamisel o novih, različnih potrebam prirejenih izdajah. Izpred Beograda, v katerega so se kmalu spet vrnil Turki, je moral na mrtvo stražo na prusko mejo, kjer je ostal do leta 1792. V tem času je izdelal načrt za tri vrste logaritmovnikov: priročnik za šolske in vsakdanje potrebe, tablice za zahtevnejše računanje in veliki logaritmovnik za uporabo v znanosti, tehniki, plovliv itn. Do vrnitve na Dunaj je izračunal že večje del logaritmov, kmalu nato pa je moral znova na bojišče, tokrat v boje s Francozi. Ti so od leta 1789 preživljali protifevdalno revolucijo s krvavimi notranjimi obračunavanji, navzven pa so se od 1793 spopadali v evropski zavezniški vojni, v kateri se je kot major boril tudi Jurij Vega.

Poslej je potekalo njegovo matematično delo v presledkih med boji. V vojnih letih so izšli vsi trije načrtovani logaritmovniki: 1793 priročnik, 1794 veliki desetdecimálni logaritmovnik, Vegavo osrednje delo, in 1799 njegove tablice. Vsa ta dela so velikokrat ponatisnili, prevedli in predelali, tako da je Vegov najbolj popularni logaritmovnik doživel več milijonov izdaj in je najbrž absolutni svetovni rekord na področju matematičnih priročnikov. Takšna množičnost je bila možna zaradi Vegovih večinoma drobnih, a nadvse pomembnih inovacij, s katerimi je omogočil hitro računanje in matematično preverjanje logaritmov ter njihovo uporabo tudi za manj večše računarje. S temi deli je izredno napredovala matematizacija tehnike in vsakdanjega življenja, znanost je prišla donatančnejših in novih spoznanj, znanstvena in industrijska revolucija pa sta začeli doživljati skokovit razvoj.

Vegovo matematično delo bi bilo po novostih, obsegu in zahtevnosti vsega spoštovanja vredno, tudi ko bi

nastalo v miru. Takšna ustvarjalnost v vojnem času pa se zdi komaj verjetna, posebej še, če upoštevamo sočasno Vegovo častniško dejavnost. V letu 1793 se je odlikoval z izrednim junaštvom in tudi človečnostjo, ko je brez boja osvojil mesto Lauterbourg, nato pa preprečil v njem nasilniško obnašanje osvajalcev. Še isto leto je obstreljeval francosko trdnjavo Fort Louis, ki se je zdelo zaradi močnih zidov in lege na otoku sredi Rena skoraj neosvojljiva. Toda Vega je naravnal debeleceve moznarje s težkimi bombami naravnost nanjo (proti vsem pravilom jih je uporabil tako kot navadne topove) in na stavbe, v katerih so ob trdnjavi živele vojaške družine. Po dvanajsturnem kombiniranem napadu so se branitelji vdali.

Naslednje leto 1794 je Vega branil oblegani Mannheim in osebno sodeloval pri tveganih izpadih iz okoljnega mesta. Ko se je pokazalo, da obramba ne bo uspela, je sklenil rešiti na nemški desni breg Rena svoje topove. Toda reka je bila pokrita z ledom, pa še obstreljevali so jo. Drugi

rodovi vojske so odpovedali sodelovanje. Vega pa je tedaj najel civiliste, izsekal iz ledu vkleščene splave in med divjim obstreljevanjem prepeljal topove na varno. Mannheim je kmalu nato padel. Za njegovo vnovično osvojitve je vrhovni poveljnik tega dela fronte naročil izdelavo možnarjev, ki bi nesli veliko dlje kot drugi. Vega je v improviziranih razmerah na bojišču skonstruiral in vodil izdelavo dveh možnarjev, ki sta se odlično izkazala, saj je bil njun domet dvakrat daljši kot pri običajnih orožjih te vr-

Razstrelitev trdnjave Fort Louis, ki se je vdala po silovitem Vegovem obstreljevanju z možnarji

ste. Z njima je leta 1795 sodeloval pri osvajanju Mannheim in v letu 1796 pri podpori premikov svoje vojske ob reki Lah, pragonu Francozov prek reke Sieg in osvojitvi trdnjave Kehl. Leta 1797 se je težišče bojev preneslo od Rena na jug (to leto so se Francozi prvič pojavili tudi v slovenskih krajih), tako da je imel Vega več možnosti za dopolnitev svojega velikega projekta treh novih logaritmovnikov. Poveljeval je topništvu v Mainzu in ko bi moral konec tega leta po mirovni določilih prepustiti mesto in orožje Francozom, je topove prej rešil na nemški breg.

Tako se je vojna za Vego napolnila končala; cesarska pisarna Franca I. mu je za osebno hrabrost in uspešno

poveljevanje podelila visoko odlikovanje, viteški red Marije Terezije, ob dvajsetletnici vojaške službe leta 1800 pa cesar dedni baronski naslov z grbom, v katerem je na ščitu naslikana kadečca se bomba, ki jo bo vsak hip raznesel. Neprimerno pomembnejše kot vsi vojaški uspehi je bilo v tem času opravljeno matematično delo, ki mu je tudi prineslo najvišja priznanja, predvsem pa članstvo v znanstvenih družbah v Goettingenu, Mainzu, Erfurtu, Pragi ter Berlinu, sodeloval je z akademijo v Peterburgu, najbolj plodno pa se je povezoval z vrstniki v Parizu. V novem stoletju ni več zasnoval velikih knjižnih del, z vso znanstveno avtoriteto pa se je z aktualnim strokovnim pisanjem zavzemal za uvedbo novih mer ter utežnih in denarnih enot po zgledu francoskih, ki so temeljile na desetiškem sistemu in metru. Nekoliko simbolično ali futurološko se je na koncu ozrl tudi v nebo in s svojimi logaritmi izračunal maso tedaj poznanih sedmih planetov (planeta Neptun in Pluton so odkrili šele pozneje).

Vrnitev na Dunaj, v predavalnico in k pisanju matematičnih del bi morala biti po vseh težkih in nevarnih vojnih letih pravo olajšanje, vendar je bil ta prehod z naslednjimi leti za Vego vse prej kot srečen. Že med vojno je izgubil hčerko, tik pred podelitvijo baronskega naslova pa ženo, ki je dočakala le 29 let in mu je zapustila dvoje sinov, Henrika Franca in Franca Jožefa. Sinova sta umrla kmalu za očetom, preden bi lahko ustanovila lastni družini, tako da je z njimi izumrl Vegov rod.

SANDI SITAR